

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 25
ROČNÍK CIX – 2015

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKÉHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 25
ROČNÍK CIX – 2015

Bratislava 2015

ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI
ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA

CIX- 2015
ARCHEOLÓGIA 25

Redakčná rada/Editorial Board

PhDr. Juraj Bartík, PhD. (predseda/Chairman), Doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc.,
Mgr. Radoslav Čambal, PhDr. Beata Egyházy-Jurovská, PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD.,
PhDr. Matej Ruttkay, CSc., PhDr. Etela Studeníková, CSc., PhDr. Vladimír Turčan

Zostavovateľ/Edited by
PhDr. Vladimír Turčan

Preklad do nemeckého, anglického a slovenského jazyka/translation into English,
German and Slovak languages: REELS, s. r. o., Stephanie Staffen, Radoslav Čambal

Publikácia je recenzovaná/publication is reviewed

Za jazykovú úpravu príspevkov zodpovedajú autori/the Authors are responsible for their contributions

Grafická úprava/Graphic design
Matúš Lányi

Tlač/Print

Vydalo/Published by: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2015
Náklad/Numbers of the copies: 350 kusov

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum/Slovak National Museum-Archaeological Museum 2015

ISBN 978-80-8060-365-6
ISSN 1336-6637

ZBORNÍK SLOVENSKÉHO NÁRODNÉHO MÚZEA CIX – 2015 ARCHEOLÓGIA 25

OBSAH / INHALT

TOMÁŠ KOLON:

- 11 NÁLEZ DISKOVITÉHO MLATU A MLATU SO ŽLIABKOM ZO ŠPAČÍNIEC
18 DISCOVERY OF A DISC MACEHEAD AND A GROOVED SLEDGEHAMMER FROM ŠPAČINCE

JANA MELLNEROVÁ ŠUTEKOVÁ – PAVOL JELÍNEK – JANA HLAVATÁ – DANIEL KENDRALA:

- 19 SÍDLISKOVÝ OBJEKT WIESELBURSKEJ KULTÚRY V BRATISLAVE-RUSOVCIACH
28 EIN SIEDLUNGSOBJEKT DER WIESELBURG-KULTUR IN BRATISLAVA-RUSOVCE

SIMONA SLIACKA:

- 31 KOLEKCIA DROBNÝCH BRONZOVÝCH ŠPERKOV Z LISKOVskej JASKYNE
35 EINE KOLLEKTION VON KLEINEM BRONZESCHMUCK AUS DER LISKOVSKÁ HÖHLE

DAVID PARMA – BLANKA MIKULKOVÁ – MIROSLAV ŠMÍD – HANA NOHÁLOVÁ:

- 37 SÍDELNÍ AREÁLY STŘEDNÍ DOBY BRONZOVÉ Z DRNOVIC U VYŠKOVA
71 MIDDLE BRONZE AGE SETTLEMENT AREAS IN DRNOVICE, VYŠKOV COUNTY

ZOJA BENKOVSKY-PIVOVAROVA:

- 73 ZUR TERMINOLOGIE DER BRONZEZEITLICHEN HÜGELGRÄBERKULTUR IN MITTELEUROPA
87 K TERMINOLOGII MOHYLOVEJ KULTÚRY DOBY BRONZOVEJ V STREDNEJ EURÓPE

RADOSLAV ČAMBAL:

- 89 SÍDLISKO KALENDERBERSKEJ KULTÚRY V DUNAJSKEJ LUŽNEJ-NOVÝCH KOŠARISKÁCH
154 SIEDLUNG DER KALENDERBERG-KULTUR IN DUNAJSKÁ LUŽNÁ-NOVÉ KOŠARISKÁ

ALENA ŠEFČÁKOVÁ:

- 160 ANTROPOLOGICKÁ A ARCHEOZOOLOGICKÁ ANALÝZA NÁLEZU Z OBJEKTU 1/02
Z DUNAJSKEJ LUŽNEJ – NOVÝCH KOŠARÍSK (OKR. SENEC)

IGOR MURÍN:

- 161 INTERPRETATION OF GEOPHYSICAL SURVEY OF AN EARTHEN MOUND FOR ARCHAEOLOGICAL
PURPOSES, MOST PRI BRATISLAVE
169 INTERPRETÁCIA GEOFYZIKÁLNYCH MERANÍ (ZEMNÉHO NÁSYPU) PRE ARCHEOLOGICKÉ ÚČELY,
MOST PRI BRATISLAVE

MARTIN KVIETOK:

- 171 NOVÁ LOKALITA Z DOBY LATÉNSKEJ V PRIECHODE (OKR. BANSKÁ BYSTRICA) A JEJ POSTAVENIE
V ŠTRUKTÚRE OSÍDLENIA HORNÉHO POHRONIA
192 NEW LOCATION FROM THE LATÈNE PERIOD IN PRIECHOD (BANSKÁ BYSTRICA DISTRICT) AND ITS
STATUS IN THE SETTLEMENT STRUCTURE OF THE UPPER POHRONIE REGION

CHRISTOPH RÖTTGER:

- 195 ÜBERLEGUNGEN ZUR ZEITSTELLUNG DER MÜNZEN DER BIATEC-REIHE
209 CONSIDERATIONS ABOUT DATING THE COINS OF THE BIATEC-SERIES
POZNATKY O DATOVANÍ SÉRIÍ MINCÍ TYPU BIATEC

IGOR BAZOVSKÝ – MAGDA PICHLEROVÁ †:

- 211 RÍMSKA KAMENNÁ ARCHITEKTÚRA PRI IRKUTSKEJ ULICI V BRATISLAVE-RUSOVCIACH
232 RÖMISCHE STEINARCHITEKTUR BEI DER IRKUTSKÁ STRASSE IN BRATISLAVA-RUSOVCE

ANDREA NÁMEROVÁ:

- 233 NÁLEZ VOTÍVNEHO OLTÁRIKA Z KOVÁCSOVEJ ULICE V BRATISLAVE-RUSOVCIACH
238 FUND EINES VOTIVALTARS VON DER KOVÁCZOVÁ STRASSE IN BRATISLAVA-RUSOVCE

JÚLIUS VAVÁK:

- 239 KONIEC MORAVSKÉHO DÉMONA? PRÍSPEVOK K IDENTIFIKÁCI VÝJAVU NA VČASNOSTREDOVEKOM HONOSNOM OPASKU Z LOKALITY BŘECLAV – POHANSKO
254 THE END OF THE MORAVIAN DEMON? CONTRIBUTION TO THE IDENTIFICATION OF A SCENE ON AN EARLY MEDIEVAL OSTENTATIOUS BELT FROM THE BŘECLAV – POHANSKO LOCALITY

ZDENĚK FARKAŠ:

- 257 STREDOVEKÉ OPEVNENIE STARÝ ZÁMOK II PRI PEZINKU
295 DIE MITTELALTERLICHE BEFESTIGUNG STARÝ ZÁMOK II BEI PEZINOK

ZDENĚK FARKAŠ – IGOR CHOMA – ROMAN PAŠTEKA – RENÉ PUTIŠKA:

- 299 IDENTIFIKÁCIA MIESTA ULOŽENIA OSTATKOV KARDINÁLA PETRA PÁZMÁNYA A ARCIBISKUPA JURAJA LIPPAYA A NÁLEZ DEPOTU ZLATÝCH MINCÍ V KRYPTÁCH POD PRESBYTÉRIOM DÓMU SV. MARTINA V BRATISLAVE
311 IDENTIFIZIERUNG DES NIEDERLEGUNGSPLATZES DER RELIQUIEN VON KARDINAL PETER PÁZMÁNY UND DES ERZBISCHOFES JURAJ LIPPAY UND EIN HORTFUND VON GOLDMÜNZEN IN DEN KRYPTEN UNTER DEM PRESBYTERIUM DES ST. MARTINS-DOM IN BRATISLAVA

KOLOKVIUM – KOLLOQUIUM

VLADIMÍR TURČAN:

- 313 TRINÁSTY ROČNÍK KOLOKVIÍ K OTÁZKAM RÍMSKO-GERMÁNSKEJ ARCHEOLÓGIE
314 DREIZEHNTER JAHRGANG DER KOLLOQUIEN ZU DEN FRAGEN DER RÖMISCH-GERMANISCHEN ARCHÄOLOGIE

KRISTIAN ELSCHKE:

- 315 KERAMIK VON „RÖMISCH-GERMANISCHEN“ NIEDERLASSUNGEN IN BRATISLAVA-DÚBRAVKA UND STUPAVA-MÁST (WESTSLOWAKEI)
338 KERAMIKA Z „RÍMSKO-GERMÁNSKYCH“ USADLOSTÍ V BRATISLAVE-DÚBRAVKE A V STUPAVE-MÁSTE (ZÁPADNÉ SLOVENSKO)

MAREK KALÁBEK:

- 339 GERMÁNSKÁ KERAMIKA V PŘÍKOPU ŘÍMSKÉHO TÁBORA V OLOMOUCI-NEŘEDÍNĚ
345 GERMANISCHE KERAMIK IM GRABEN DES RÖMISCHEN LAGERS IN OLOMOUC – NEŘETÍN

RADKA KNÁPEK – ONDREJ ŠEDO:

- 347 BARBARSKÁ KERAMIKA Z KONTEXTŮ SE STRATIGRAFICKÝMI VZTAHY K ŘÍMSKÉMU ZDIVU V TRATI NEURISSEN V MUŠOVĚ
376 KERAMIK DER BARBAREN VON KONTEXTEN MIT STRATIGRAPHISCHEN BEZIEHUNGEN ZUM RÖMISCHEN MAUERWERK IN DER FLUR NEURISSEN IN MUŠOV

JÁN RAJTÁR:

- 379 GERMÁNSKE NÁLEZY Z RÍMSKEHO DREVOZEMNÉHO TÁBORA V IŽI
395 DIE GERMANISCHEN FUNDE AUS DEM RÖMISCHEN HOLZ-ERDE-LAGER IN IŽA

VLADIMÍR VARSÍK – TITUS KOLNÍK:

- 401 KERAMIKA Z HLAVNEJ BUDOVY V CÍFERI-PÁCI
411 KERAMIK VOM HAUPTGEBÄUDE IN CÍFER-PÁC

VLADIMÍR TURČAN:

- 413 GERMÁNSKA KERAMIKA Z ANTICKEJ REZIDENCIE V STUPAVE (VÝSKUM V ROKOCH 1987 – 2004)
421 GERMANISCHE KERAMIK AUS DER ANTISCHE REZIDENZ IN STUPAVA (FORSCHUNGEN IN JAHREN 1987 – 2004)

- 423 RECENZIE – BESPRECHUNGEN

Renáta Přichystalová – Marek Kalábek (eds.): Ranostředověké pohřebiště Olomouc – Nemilany. Katalog. Masarykova univerzita (289 strán, perokresby a fotografie v texte), nemecké resumé. Dokumentácia tiež v priloženom DVD nosiči. Brno 2014. ISBN 978-80-210-7521-4.

V publikácii sú spracované výsledky výskumu včasnostredovekého pohrebiska preskúmaného na trase rýchlostnej komunikácie, rozšírené o odborné analýzy, čo robí monografiu nadštandardne komplexnú z hľadiska požiadaviek na informačný výstup. V úvode knihy vzbudí pozornosť odstavec, ktorý stojí za to presne odcitovať: „V neposlední řadě prosíme za prominutí ty, jejichž věčný klid byl narušen zásahem dnešních lidí“.

Publikácia je dielom desiatich autorov zo siedmich inštitúcií. Najväčší priestor je samozrejme venovaný katalógu a archeologickému vyhodnoteniu nálezov (spolu 4 kapitoly z pera P. Dreslera, M. Kalábka, R. Přichystalovej a Š. Trávníčkovej), ďalej antropológii (L. Vargová, L. Horáčková), archeozoológii (t. j. analýzy konských skeletov; G. Dreslerová), rozboru textílií (H. Březinová), petrografii (A. Přichystal) a posudku štiepanej kamennej industrie (L. Kaňáková Hladíková).

Pohrebisko, resp. jeho preskúmaná časť, pozostáva z 56 kostrových hrobov, vrátane troch dvojhrobov, datovaných do druhej polovice 9. až počiatku 10. storočia. Tri hroby boli prázdne a v troch samostatných jamách boli uložené kostry koní bez inventára. Na preskúmanej ploche bolo teda pochovaných 53 ľudských jedincov. Každý hrob je v publikácii detailne skatalogizovaný (lokalizácia, charakteristika hrobových jam a zasypu, inventár) a zobrazený na tabuľkách (perokresby nálezovej situácie, každý artefakt v kresbovej i fotografickej verzii, terénna fotodokumentácia hrobov ako samostatná príloha).

Podobne ako pohrebné zvyky, aj obsah hrobov zodpovedá súvekým nekropolám. Prevláda samozrejme keramika, zastúpené sú šperky a súčasti odevu, náradie a militáriá. Z artefaktov, ktoré sa predsa len vymykajú zo štandardnej materiálnej kultúry, možno spomenúť niektoré tvary keramiky (miska, amforovitě tvary). Militáriá (meče, hroty šípov, ostrohy) boli zastúpené v siedmich hroboch a to bez výnimky ako súčasť inventára mladých, 20-30 ročných mužov (priemerný dožitý vek populácie pochovanej na pohrebisku sa podľa antropologickej analýzy pohyboval medzi 30-40 rokmi). Otázku, prečo boli v tejto elitnej skupine zastúpení len mladí jedinci, však autori nenastolili. Pri sledovaní demografických pomerov v širšom kontexte tento fakt ale určite neostane v budúcnosti nepovšimnutý.

Zaujímavé možnosti ponúka priestorová štruktúra pohrebiska. R. Přichystalová ho rozdelila na dve časti podľa lokalizácie a kumulácie hrobov na severozápadnú a juhovýchodnú časť. Situácia na pohrebisku však otvára možnosť aj pre inú alternatívu a to pre rozdelenie na centrálnu časť s 12 hrobmi a vencom ostatných hrobov, obkolesujúcich túto skupinu v nepravidelnej kruhovej formácii zo severu a východu (na juhu mohlo pohrebisko pokračovať mimo skúmanú plochu). V centrálnej skupine sa nachádzajú všetky hroby s militáriami a ostrohami, ale aj snáď najbohatší ženský hrob celej nekropole (hrob H44). Perspektívu, ktoré v tomto smere ponúkajú analýzy DNA, nebude však zrejme pre zlé zachovanie kostrového materiálu ani v budúcnosti možné využiť. Ťažšie charakterizovateľnou skupinou je kumulácia 7 hrobových jam obsahujúcich ľudské kostry i skelety všetkých troch koní (jama H38 s koňom nie je na mape zakreslená, ale podľa informácie v katalógu sa nachádzala cca 63 m juhovýchodne od ostatných dvoch konských kostier). Autori nevylučujú, že ide o zvyk prebratý z nomádskeho prostredia Karpát. V tomto prostredí sa však stretávame s hrobmi jazdcov, t. j. kone patria k ich výbave. Vzhľadom na výsledok archeozoologickej analýzy, podľa ktorého u dvoch zvierat boli zistené patologické zmeny na končatinách, spôsobujúcich nepohyblivosť kĺbov, mohla byť likvidácia koní aj racionálnejšie príčiny.

K publikácii je pripojený CD nosič s mapami a katalógom hrobov. Tabuľky, v printovej verzii vytlačené len čiernobielo, sú v digitálnom zázname farebné, čo podstatne zvyšuje kvalitu informácií i využiteľnosť publikácie. Monografiu možno hodnotiť ako precízne a odborné plnohodnotné spracovanie nie príliš rozsiahleho, ale dôležitého včasnostredovekého pohrebiska a ako pozitívnu ukážku tímovej práce.

Vladimír Turčan